

Лекція 4. Кислотно-основна рівновага.

План

1. Теорія Льюїса.
2. Теорія Арреніуса.
3. Теорія Бренстеда-Лоурі.

1. Теорія Льюїса.

За теорією Льюїса кислотою називається речовина, що може прийняти пару електронів від основи при цьому утворюється ковалентний зв'язок. Наприклад, за Льюїсом, H^+ - кислота, що приймає пару електронів від основи NH_3 з утворенням NH_4^+ :

Уявлення Льюїса широко використовують в органічній хімії.

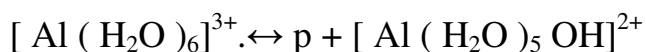
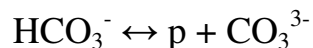
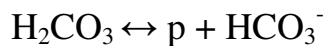
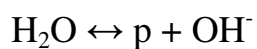
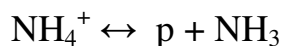
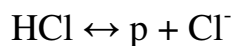
2. Теорія Арреніуса.

Теорія Арреніуса, котра детально вивчається у курсі загальної хімії, відіграла важливу роль у розвитку уявлень про кислотно – основну рівновагу, а математичний апарат розрахунку концентрації йонів у водню у водних розчинах кислот, основ та солей досі використовуються у практиці аналітичної хімії. Але ця теорія має ряд недоліків, пов'язаних з нехтуванням ролі розчинника в кислотно-основній рівновазі. Так теорія не могла пояснити основних властивостей речовини, що не містила OH^- йони, (наприклад NH_3), або кислотних властивостей речовин, що не містять протон (наприклад FeCl_3), а також поведінку сполук у безводних розчинах.

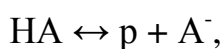
3. Теорія Бренстеда-Лоурі.

Теорія Бренстеда та Лоурі, що усунула багато недоліків теорії Арреніуса, кислотою називається будь - яка речовина, що може віддавати протон (донор протона), основою – будь - яка речовина, що може приймати протон.(акцептор протона).

Кислоти

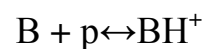
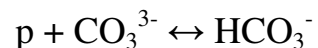
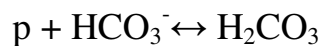
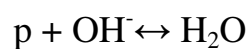
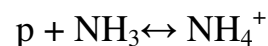
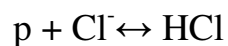
В загальному вигляді

Кислота Основа

Напівреакції віддачі протона

Основи

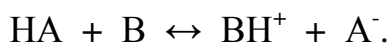
Основа Кислота

Напівреакції приєднання протона

У кожній напівреакції кислота чи основа складає протолітичну (спряжену) пару.

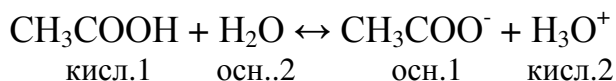
Помітно, що усі речовини у розчинах можна віднести до класу кислот чи основ. Деякі речовини володіють і кислотними та основними властивостями. Такі сполуки називаються амфолітами. Як бачимо, кислотами та основами можуть бути нейтральні та заряджені частинки.

Напівреакції на практиці не можливі, так як протон дуже малий і не може існувати в виді катіона H^+ , він повинен обов'язково бути пов'язаний з акцептором. Тому на практиці мають місце повні протолітичні реакції:

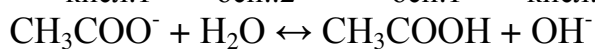

кисл.1 осн.2   кисл.2   осн.1

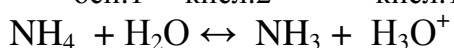
У часткових випадках донором чи акцептором протона може слугувати розчинник. Наприклад,

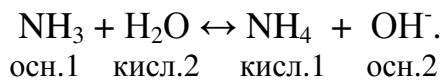
кисл.1   осн.2   осн.1   кисл.2

осн.1   кисл.2   кисл.1   осн.2

кисл.1   осн.2   осн.1   кисл.2

Речовини взаємодіють з розчинником S за двома стадіями – іонізації та дисоціації:

іонізація   йонна пара   дисоціація

Речовини з уже готовою йонною структурою відразу піддаються дисоціації (наприклад, NaCl, NaOH). Речовини з неполярним зв'язком спочатку піддаються йонізації (тобто відбувається перерозподілення електронної щільності у молекулі), а потім – дисоціації. В розчинниках з високою діелектричною проникністю йонна пара, як правило повністю дисоціює (наприклад у воді).